

Broedvogels

van de Breukeleveense Plas

2013



Dirk Prop

Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Natuurmonumenten

Broedvogels van de Breukeleveense Plas 2013



Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
Werkgroep broedvogels
Postbus 1028
1200 BA Hilversum
broedvogels@vwggooi.nl
www.vwggooi.nl

Natuurmonumenten

Uitgave VWG: 220

Tekst : Dirk Prop
Kaarten : Google ©Tele Atlas
Satellietfoto's : Google ©DigitalGlobe, Aerodata International Surveys

Omslag: Purperreiger (Bertus van den Brink)

Copyright 2013 – Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken, Hilversum

Intro

De tellingen zijn uitgevoerd door:

Francis Bakker
Ellen de Bruin
Ricardo van Dijk
Han Dijkers
Wobbe Kijlstra
Dirk Prop
Rien Rense
Piet Spoorenberg
Jossi Struijs
Joke van Velsen

Erik de Haan, terreinbeheerder van Natuurmonumenten, verzorgde boot en kaartmateriaal, en introduceerde ons in het gebied tijdens een excursie in maart.

Verder danken we Michiel van Balen voor zijn hartelijke gastvrijheid. Hij stelde een ligplaats bij zijn huis beschikbaar voor onze boot zodat we de tellingen op een geschikt punt midden in het gebied konden starten. Bovendien konden we de accu's van de fluistermotor in zijn schuur opladen.

Een vorige versie van het rapport is van nuttig commentaar voorzien door Ellen de Bruin, Han Dijkers en Wobbe Kijlstra.

Inhoudsopgave

1.	Samenvatting.....	5
2.	Inleiding	6
3.	Het gebied	6
4.	Werkwijze	8
4.1.	Methode	8
4.2.	Route	8
4.3.	Tellingen	8
4.4.	Vervoer	8
4.5.	Weer	9
4.6.	www.broedvogelkartering.nl	9
5.	Resultaten	10
5.1.	Een koud voorjaar	10
5.2.	Aantallen	11
5.3.	Soortbespreking	12
5.4.	Potentiële broedvogels.....	32
6.	Conclusies	32
7.	Beheer	34
8.	Geraadpleegde bronnen	35
	Bijlage 1 Inventarisaties van de Breukeleveense Plas vanaf 1980.....	36

1. Samenvatting

De Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken heeft in 2013 een broedvogelinventarisatie van het westelijk deel van de Breukeleveense Plas uitgevoerd (49 ha, exclusief water). Het gebied, ook wel de Stille Plas genoemd, vormt een schakel in de keten van de Vechtplassen. Totaal zijn er 55 soorten vastgesteld met als meest talrijke de Grauwe Gans (84 territoria), gevolgd door de Purperreiger (52 territoria) en Tjiftjaf (44 territoria).

Het gebied kent een aantal zones:

- De oeverzone grenzend aan de grote plas bestaat uit waterriet met veel Grote en Kleine Lisdodde. Hier broeden Waterral, Kleine Karekiet en Fuut. Het aantal broedparen is de afgelopen decennia redelijk constant gebleven.
- Achter deze zone bevindt zich een open moerassige vegetatie. Rietzanger, Rietgors, Snor en Blauwborst zijn hier de meest karakteristieke soorten. De laatste decennia is het oppervlakte van deze zone geslonken door verbossing en het is dan ook niet verrassend dat deze soorten, met uitzondering van Blauwborst, sterk in aantal achteruit zijn gegaan.
- De reeds genoemde boszone is in oppervlakte het grootst. Hier broeden in afnemende mate van talrijkheid Tjiftjaf, Winterkoning, Fitis, Koolmees, Pimpelmees en Vink. Veel zeldzamer, maar toch karakteristiek voor de broekbossen zijn Buizerd, Sperwer, Goudvink en Matkop. Letterlijk en figuurlijk hoogtepunt vormt de kolonie Purperreigers die in de boomkruinen gevestigd is.
- Langs de Herenweg staan enkele tientallen vrijstaande villa's met grote tuinen. In deze zone broedt een groot aantal bekende tuinvogelsoorten: Merel, Zanglijster, Heggenmus, Grote Bonte Specht, Ekster, Spreeuw, Vink, Putter, Groenling en Grauwe Vliegenvanger. Ook heeft een paartje Bosuilen zijn territorium in deze zone.
- Tot slot een aparte vermelding voor het eiland in de noordwest hoek van de plas. Dertig jaar geleden was hier nog een Kokmeeuwkolonie gevestigd. In 2013 is er ook een kolonie maar nu zijn het Grauwe Ganzen die hier hun toevlucht hebben gezocht voor de Vos en broeden tussen de hoog opgaande elzen en berken.

De westelijke oever van de Breukeleveense Plas vormt een landschappelijk fraai en ornithologisch interessant gebied. Natuurmonumenten heeft slechts een relatief gering deel van het moerasgebied in bezit. De bewoners van de villa's aan de Herenweg kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de biologische en landschappelijke waarde van het gebied door de tuinen zo veel mogelijk te integreren met het aangrenzende natuurgebied.

2. Inleiding

Natuurmonumenten heeft de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken gevraagd om het westelijk deel van de Breukeleveense Plas op broedvogels te inventariseren. De inventarisatie is in het voorjaar van 2013 uitgevoerd. Doel is om zo nauwkeurig mogelijk het aantal territoria van de broedvogels te bepalen.

Het is interessant om de resultaten van de telling in een breder perspectief te plaatsen om zo trendmatige ontwikkelingen in de broedvogelpopulatie vast te kunnen stellen en zo mogelijk oorzaken van voor- of achteruitgang te kunnen geven. We konden hierbij gebruik maken van de resultaten van eerdere inventarisaties: Van Beusekom (1980), Van Beusekom (1982), De Wijs (1993) en Van der Winden (2002). Daarnaast is gekeken naar de landelijke trendcijfers vanaf 1990 die Sovon beschikbaar stelt.

3. Het gebied



Figuur 1 De begrenzing van het telgebied.

De Breukeleveense Plas, ook wel Stille Plas genoemd, is ontstaan als gevolg van de vervening in de 19e eeuw. De meeste legakkers die bij het uitgraven van het veen zijn ontstaan, zijn inmiddels verdwenen. De restanten van de weggeërodeerde legakkers zijn als fijne deeltjes in het water van de grote plas gesedimenteerd. De hierdoor ontstane vertroebeling had een ongunstige uitwerking op het leven in het water. Dit is voor Natuurmonumenten aanleiding geweest om de plas uit te baggeren. De bagger is opgespoten in een hiervoor aangelegd baggerdepot in het zuidelijk deel van de plas. Aan de noordzijde van het depot zijn aaneengesloten metalen platen in de zandige ondergrond geplaatst om te voorkomen dat de bagger weer terugstroomt in de plas.

De legakkers in het westelijk deel zijn gespaard gebleven van de afkalving. Er is hier een moerassige verlandingszone ontstaan over een breedte van ongeveer 200 meter. Deze strook vormde de hoofdmoot van het door ons geïnventariseerde gebied. De vegetatiesuccessie is in deze zone vrij

vergevorderd. Het gebied bestaat hoofdzakelijk uit broekbossen. Elzen en berken zijn de dominerende soorten met vooral aan de randen ook Grauwe Wilg. In de overgangszone naar de plas bevindt zich een nattere en lagere moerasvegetatie over een breedte van 10 tot maximaal 100 meter. De vegetatie bestaat uit Riet met daarnaast een grote verscheidenheid aan karakteristieke moerasplanten zoals Moeraszegge, Moerasvaren, Watereppe en Pluimzegge. Langs de oever van de plas groeit waterriet met veel Kleine en Grote Lisdodde.

Aan de westkant van het (semi-) natuurlijke moerasgebied ligt de Herenweg waaraan enkele tientallen villa's liggen met grote tuinen en gazons ter grootte van een voetbalveld. In tegenstelling tot voorgaande inventarisaties in 1980, 1982 en 2002 zijn ook deze erven meegenomen bij de telling. Reden is dat de grens tussen het moerasgebied en de erven grillig verloopt en de vogels zich niet aan de kadastrale grenzen houden. In dit grensvlak houden de vogels zich de ene keer op in een tuin en de volgende keer in het moerasgebied.

De meeste aandacht bij de telling is echter uitgegaan naar het moerasgebied; de erven zijn minder intensief en frequent geteld. De vogels die broeden in en bij de huizen en optrekjes zijn ook niet volledig geteld; het aantal Huismussen en zwaluwen is slechts indicatief.

Tussen de huizen en de plas lopen enkele bevaarbare watergangen. Soms hebben de bewoners, om een vrij uitzicht op de plas te verkrijgen, aan weerszijden van de watergang een strook bos van een tiental meters weggekap.



Figuur 2 Strak gazon en neoklassieke ornamenten contrasteren met het aangrenzende elzenbroekbos.

De Nieuweweg vormt de zuidelijke grens van het telgebied. Ten noorden hiervan ligt het eerder genoemde baggerdepot, waarin de vegetatie zich aarzelend van west naar oost aan het ontwikkelen is. Tussen baggerdepot en de Nieuweweg loopt een uitloper van het Tienhovens kanaal, die vooral botanisch interessant is. De klassieke verlandingsgradiënt is hier mooi geëtaleerd met Krabbenscheer en Slangenwortel geleidelijk overgaand naar Grauwe Wilg en Zwarte Els.

Tabel 1 oppervlakte van de verschillende zones in het westelijk deel van de Breukeleveense Plas.

Gebiedstype (ha)				
Water	Bos	Riet/ruigte	Tuinen, huizen	Totaal
15	21	8	20	64

4. Werkwijze

4.1. Methode

De inventarisatie is uitgevoerd volgens de broedvogelkarteringsmethode (BMP) van Sovon (van Dijk & Boele 2011).

Deze werkt als volgt. In de loop van het broedseizoen worden verschillende bezoeken aan het telgebied gebracht, waarbij alle waarnemingen van mogelijke broedvogels worden ingetekend op een veldkaart. Deze waarnemingen worden na het veldbezoek op afzonderlijke soortenkaarten overgezet. Aan het eind van het seizoen wordt het aantal territoria bepaald door de waarneempunten van de soortenkaarten via soortspecifieke regels te clusteren.

De waarnemingen zijn geregistreerd en geclusterd via de internetapplicatie www.broedvogelkartering.nl waarover meer in paragraaf 4.6 www.broedvogelkartering.nl.

4.2. Route

Ter voorbereiding heeft Erik de Haan (terreinbeheerder Natuurmonumenten) de tellers op 2 maart 2013 geïntroduceerd in het gebied.

Mede op basis van de adviezen van Erik is een route uitgezet die elke telronde afgelegd werd. Het traject werd grotendeels per boot gevaren met daarnaast een wandeling over de Nieuweweg welke de scheiding vormt tussen de Breukeleveense Plas en de Tienhovense Plassen.

Startpunt was Herenweg 40 bij de ligplaats van onze roeiboot.

4.3. Tellingen

Van 30 maart t/m 29 juni 2013 werd tweewekelijks een inventarisatie uitgevoerd.

Elke telling is uitgevoerd door een team dat bestond uit 2-3 personen met minimaal 1 ervaren teller.

Op 25 juli is een aanvullende telling uitgevoerd van de kolonie Purperreigers onder supervisie van Henk van de Kooij.

Tabel 2 Datum en tijd van de bezoeken

Datum	Tijd	Bijzonderheden
3-mrt	9:00 - 13:00	Introductie door Erik de Haan. Geen telling. Wel een zingende Matkop
30-mrt	6:15 - 9:30	
6-apr	6:30 - 9:30	
20-apr	6:00 - 10:00	
4-mei	6:00 - 10:00	
19-mei	5:30 - 9:30	
1-jun	5:00 - 9:30	
7-jun	21:00 - 23:30	Avondtelling
15-jun	6:30 - 10:30	
29-jun	6:30 - 11:00	
25 jul	7:00 - 9:30	Telling nesten kolonie Purperreigers

4.4. Vervoer

We maakten gebruik van een houten roeibootje van Natuurmonumenten met een fluistermotor van de VWG.

4.5. Weer

Het voorjaar van 2013 was uitzonderlijk koud.

De temperatuur in De Bilt was in de maanden maart-mei 7,4 °C tegen 9,5 °C normaal.

Maart eindigde met een gemiddelde temperatuur van 2,5 °C, tegen normaal 6,2 °C, op een gedeelde zevende plaats in de rij van koudste maartmaanden sinds 1901. Een groot deel van die maand werd met een oostelijke stroming koude, droge lucht aangevoerd uit Rusland. Op sommige dagen was het extreem koud met temperaturen die vijf tot tien graden beneden het langjarige gemiddelde lagen. Op 11 maart vroomde het in De Bilt de hele dag, het was de enige ijsdag van deze lente. Op 13 maart kwam het op veel plaatsen in ons land nog tot strenge vorst (minimumtemperatuur tussen -10,0 en -15,0 °C). De laatste decade van de maand werd met een gemiddelde temperatuur van 0,3 °C zelfs de koudste sinds 1901.

Het koude weer dat zo kenmerkend was geweest voor maart zette zich in het eerste deel van april voort. De lente diende zich pas aan rond het midden van de maand. Op de 14e werd in De Bilt voor het eerst na de winter de grens van 20,0 °C bereikt.

Ook mei was een koele maand met een gemiddelde temperatuur van 11,5 °C tegen een langjarig gemiddelde van 13,1 °C. Er werd in De Bilt geen enkele zomerse dag genoteerd.

Ook juni was te koud (15,3 °C tegen 15,6 °C normaal). Daarmee is juni de zesde maand op rij met een gemiddelde temperatuur lager dan het langjarige gemiddelde. Dit is sinds 1985 niet meer voorgekomen.

4.6. www.broedvogelkartering.nl

Bij het invoeren en uitwerken van de waarnemingen is gebruik gemaakt van de website www.broedvogelkartering.nl. In een artikel in het Vogeljaar (Prop et al. 2010) is de werking hiervan beschreven. Het komt er op neer dat via deze site alle afzonderlijke waarnemingen via een Google kaart ingevoerd kunnen worden waarbij tevens het soort waarneming wordt ingevuld (individueel, paar, etcetera). Aan het eind van het seizoen kunnen per soort de territoria automatisch berekend worden door middel van het clusteren van de waarnemingen. De rekenwijze hierbij is geheel volgens de Broedvogel Monitoring methode (BMP) van Sovon (van Dijk & Boele 2011). Het resultaat van de berekening is te zien op een stippenkaart, waarbij een stip is gepositioneerd op de vroegste waarneming binnen de Sovon datumgrenzen.

Na elke telling, liefst op de teldag zelf, werden de waarnemingen ingevoerd.

Gaandeweg het seizoen werden zo de soortenkaarten opgebouwd die voor alle tellers via internet te raadplegen waren.

Aan het einde van het seizoen zijn de territoria automatisch berekend.

5. Resultaten

5.1. Een koud voorjaar

Het was een koud voorjaar. Op 30 maart waren we zelfs gedwongen onze route in te korten omdat zich in de watergangen tijdens de nachtvorst een laag ijs had gevormd.

Kieviten die in andere jaren in maart beginnen te broeden, vlogen weer terug naar het zuiden, omdat ze op de bevroren weilanden dreigden te verhongeren. Pas in april keerden ze weer terug in de broedgebieden. Ook veel zangvogelsoorten arriveerden meer dan een week later dan normaal.

Over de telling van 30 maart noteerde ik in een mailing naar de tellers van onze vogelwerkgroep: "*Met uitzondering van de Zanglijster en Heggenmus was de zangactiviteit laag. Ik ben even in onze archieven gedoken om te zien wat er vorig jaar geteld is in dezelfde periode in drie gebieden. We hebben toen 93 zingende Tjiftjaffen geteld tegenover dit weekend slechts 1 (in de Loenderveense Plassen). In de Breukeleveense Plas zagen we twee Tjiftjaffen die echter niet zongen maar alleen een schuchter hoe-iet lieten horen. Vorig jaar (2012) was het in maart erg warm en we telden toen zelfs al 5 Fitissen hetgeen erg vroeg is omdat de meeste Fitissen normaal pas twee weken na de Tjiftjaffen arriveren.*"

Al met al heeft het voorjaar 1 à 2 weken vertraging opgelopen. Deze vertraging en de kou zal zonder twijfel van invloed zijn geweest op het broedsucces. Onder dit soort omstandigheden is het voor vogels lastig om de eileg gunstig te timen in relatie tot het voedsel op het moment van uitkomen. Ook zullen er door de kou en natheid veel jongen zijn omgekomen.

Het effect van het koude weer zal echter op het aantal door ons vastgestelde aantal broedvogels slechts een beperkte invloed hebben gehad. De BMP methode van Sovon is gebaseerd op het aantal territoria en staat los van het broedsucces. In sommige gevallen kan het zelfs positief uitpakken hebben zoals bij de Roerdomp die tot begin april in de oeverzone van de plas aanwezig was, hetgeen volgens de regels van Sovon resulteerde in een geldig broedgeval, hoewel er mogelijk sprake was van een verlate wintergast...

5.2. Aantallen

In de volgende tabel zijn de resultaten van de inventarisatie van de Breukeleveense Plas in 2013 samengevat.

Soort	Aantal territoria
Fuut	11
Roerdomp	1
Purperreiger	52
Knobbelzwaan	2
Grauwe Gans	84
Nijlgans	4
Bergeend	1
Krakeend	5
Wilde Eend	20
Kuifeend	1
Sperwer	1
Buizerd	1
Waterral	2
Waterhoen	7
Meerkoet	12
Holenduif	1
Houtduif	9
Turkse Tortel	1
Koekoek	3
Bosuil	1
Grote Bonte Specht	4
Boerenwaluw	+
Witte Kwikstaart	2
Winterkoning	38
Heggenmus	12
Roodborst	14
Nachtegaal	1
Blauwborst	4
Merel	25
Zanglijster	9
Snor	4
Rietzanger	21
Kleine Karekiet	38
Spotvogel	2
Grasmus	1
Tuinfluit	28
Zwartkop	25
Tjiftjaf	44
Fitis	38
Grauwe Vliegenvanger	1
Staartmees	3
Matkop	2
Pimpelmees	12
Koolmees	16
Boomkruiper	8
Gai	2
Ekster	2
Zwarte Kraai	4
Spreeuw	6
Huismus	+
Vink	26
Groenling	7
Putter	2
Goudvink	4
Rietgors	8

5.3. Soortbespreking

In dit hoofdstuk zijn de broedvogels per soort beschreven. Elke stip op de stippenkaart representeert een geldig territorium. De stip is gepositioneerd op een waarneming binnen de Sovon datumgrenzen. Indien er meer waarnemingen zijn binnen deze datumgrenzen dan is de vroegste waarneming gekozen.

Bij de bespreking van de populatieveranderingen van een soort wordt in de tekst gerefereerd aan de oudere inventarisaties in 1980, 1982, 1993 en 2002. In de literatuurlijst is een korte toelichting opgenomen van de wijze waarop deze inventarisaties zijn uitgevoerd. Enig voorbehoud moet gemaakt worden bij de vergelijkingen tussen de verschillende jaren. Men moet bedenken dat pas vanaf 1984 de BMP methode is toegepast hetgeen vergelijking met oudere inventarisaties bemoeilijkt. Maar ook toepassing van de BMP methode in 1993 en 2002 is geen garantie op volledige vergelijkbaarheid vanwege het verschil tussen de tellers en het aantal uitgevoerde tellingen. Vanwege deze methodologische complicaties is bij het concluderen van een eventuele toe- of afname een marge van minimaal 50% aangehouden.

Fuut 11 territoria



De territoria van de Fuut liggen gelijkmatig verdeeld langs de oever van de plas. De baltsende en foeragerende Futen zaten vooral op het open water, in een zone tot op zo'n 100 meter van de oever. Tijdens de tellingen hebben we 6 nesten gevonden. In verband met de sterke golfslag bij oostenwind liggen de nesten altijd op een beschut plekje. Het broedsucces lijkt goed te zijn want vanaf mei zagen we verschillende paren met jongen. Het aantal Futen is de afgelopen decennia constant gebleven.

Roerdomp 1 territorium



Op 30 maart en 6 april vloog er een Roerdomp uit de rietkraag op. Volgens de Sovon criteria is er sprake van een geldig territorium. Een buurtbewoner meldde dat hij de Roerdomp ook roepend had gehoord in de eerste helft van april. Voor het overige ontbreken er aanwijzingen dat de Roerdomp daadwerkelijk in het gebied gebroed heeft. Vermoedelijk hadden onze waarnemingen betrekking op een individu dat als gevolg van het koude weer langer dan normaal in het gebied is blijven hangen. 's Winters wordt de soort regelmatig gezien maar er zijn onvoldoende uitgestrekte rietlanden om de Roerdomp tot de vaste broedvogels te kunnen rekenen.

Ondanks het relatief grote oppervlak moeras in het Vechtplassengebied, is de Roerdomp hier een zeer zeldzame broedvogel. Het enige territorium in 2013 in de Gooi- en Vechtstreek waar de Roerdomp gedurende het gehele broedseizoen regelmatig gehoord en gezien is, is in

het nieuwe natuurontwikkelingsgebied in de Keverdijkse Polder.

Purperreiger 52 nesten

Volgens afspraak met Natuurmonumenten hebben we tijdens onze regulier inventarisatierondes niet de kolonie met Purperreigers bezocht teneinde verstoring te vermijden. De monitoring van de kolonie is uitgevoerd door Henk van der Kooij die landelijk onderzoek doet naar deze reigers. Op 25 juli heb ik samen met Henk de kolonie bezocht. Verrassend was het aantal van 52 nesten, hetgeen aanzienlijk meer was dan verwacht op basis van onze waarnemingen van het aantal vliegende reigers. Tijdens onze inventarisaties noteerden we meestal een 10-tal reigers waarbij aangetekend moet worden dat dit terloopse waarnemingen waren en dat we niet consequent in de buurt van de kolonie hebben gepost.

Het aantal van 52 is na 2011 een record toen 56 nesten werden gevonden. In 2012 bedroeg het aantal "slechts" 38.

Met dit aantal herbergt Breukeleveense de grootste kolonie Purperreigers in Het Gooi en omstreken en overtreft het zelfs het Naardermeer.

Het merendeel van de reigers broedde in de kruin van de elzen op 5-8 meter hoogte. Enkele

exemplaren broedden in Kruiwilg. De indruk bestond dat deze lager gelegen nestlocaties pas later bezet werden. Blijkbaar zijn de hogere posities meer in trek.

De Purperreigers broeden vanaf 1991 in het westelijk deel van de Breukeleveense Plas. In de beginperiode broeden de vogels in de natte rietvegetatie, maar als reactie op predatie door de Vos zijn de reigers steeds meer in de bomen gaan broeden.

Het broedsucces van de reigers lijkt heel behoorlijk te zijn. Bij ons bezoek aan de kolonie op 25 juli was aan de witte faeces onder de nestbomen te zien dat het nest meestal bewoond was geweest door grote jongen. In sommige nesten waren zelfs nog één of meer jongen aanwezig. Onder de nesten vonden we in totaal 8 dode jongen in verschillende stadia. De oorzaak van deze sterfte was niet duidelijk. Boomarter, Vos of katten zijn de "usual suspects", maar het is ook mogelijk dat een deel van de reigers tijdens een storm uit de boom zijn gewaaid waarna de overlevingskans sowieso laag is. Het zou de moeite waard zijn om via camera's meer inzicht te krijgen in wat zich in afspeelt in de kolonie.

Knobbelzwaan 2 territoria



Twee zekere broedgevallen in het zuidelijk deel, waarvan één met een nest op enkele meters afstand van het fietspad langs de Nieuweweg.



moeraszone. Deze kolonie is nagenoeg geheel verdwenen.



Figuur 3 Van takken gemaakt nest van de Grauwe Gans tussen de elzen.

De sterke concentratie van de ganzen op het eiland is een reactie op de predatiedruk van de Vos. De Vos zwemt niet graag zodat groundbroeders op eilanden meer kans hebben op succes dan op het vasteland. Overigens hebben we in 2013 ook meerdere succesvolle broedsels van de Grauwe Gans op het vasteland gezien. Blijkbaar kunnen de ganzen hier in hoekjes achteraf en natte zones toch ook nog steeds met succes hun eieren uitbroeden. Deze situatie kan echter van jaar tot jaar sterk verschillen.

Gedurende de broedperiode waren er rond het eiland zo'n 150-180 ganzen aanwezig, vermoedelijk voor een deel bestaand uit nog niet geslachtsrijpe ganzen van jonger dan 4 jaar. Vanaf mei nemen de aantallen snel af en op 1 juni zagen we nog slechts enkelen ganzen. De vogels verplaatsen zich in deze periode naar de Polder Achteraf waar volop gras is voor de oude en jonge vogels. Dit wil niet zeggen dat de plas geheel wordt gemeden, want in juni zagen we 's nachts een groep van meer dan 100 ganzen het Tienhovens Kanaal afzakken richting Breukeleveense Plas.

Nijlgans 4 territoria



In 2013 stelden we 4 territoria vast. De Nijlganzen waren tijdens de broedtijd luidruchtig en nadrukkelijk aanwezig, maar we hebben geen Nijlganzen met kuikens waargenomen. Het eerste bekende broedgeval van de Nijlgans dateert van 2002. Een toename van 3 paar in 11 jaar is bescheiden te noemen.

Bergeend 1 territorium



Op 4 mei en 1 juni was in het noordelijk deel een paar Bergeenden aanwezig. Volgens de SOVON criteria levert dit een geldig territorium op.

Krakeend 5 territoria



Op basis van de aanwezige mannetjes zijn er 5 territoria vastgesteld. Vooral in april zagen we de opvallende en kenmerkende baltsvluchten van meerdere mannetjes die in een grillige vlucht achter een vrouwtje aanvliegen. Er zijn geen jongen waargenomen maar ongetwijfeld zal de Krakeend gebroed hebben. In oudere inventarisatierapporten wordt nog geen melding gemaakt van de Krakeend als broedvogel. De toename past geheel in de landelijke trend. De index van Sovon laat in de periode vanaf 1990 een verzesvoudiging zien van het aantal Krakeenden als broedvogel.

Wilde Eend 20 territoria



In 2013 hebben we 20 broedparen vastgesteld. Dit aantal is gebaseerd op het aantal woorden tussen 1 april en 10 mei. Een vergelijking met oudere jaren valt niet te trekken, omdat de aantallen in de vroegere inventarisaties niet volgens de BMP methode zijn bepaald. In plaats daarvan werd het aantal nestvondsten en waarnemingen van pulli als basis gehanteerd voor de aantalschatting waardoor deze veel lager uitkomt. Wij zagen tijdens onze tellingen in totaal 3 eenden met kuikens.

Kuifeend 1 territorium



De Kuifeend begint pas in de tweede helft van mei te nestelen. Tot die tijd verblijven de gepaarde vogels in de omgeving van hun latere nestlocatie. In de noordelijk deel van de plas was een paartje aanwezig, hetgeen volgens de Sovon criteria een geldig territorium oplevert.

Sperwer 1 territorium



Viermaal is er een Sperwer gezien. Er is sprake van een geldig BMP territorium, zonder dat we de nestlocatie op hebben kunnen sporen.

Buizerd 1 territorium

Een Buizerdpaar heeft succesvol gebroed op 5 meter hoogte in een Els. Op 29 juni zagen we vanuit de boot een volgroeid jong op dit nest zitten.

De Buizerd heeft zich in de Vechtplassen pas in 1980 opnieuw gevestigd (De Wijs 1993). De laatste decennia lijkt het aantal vrij constant te zijn. Bij de eerdere inventarisaties in 1993 en 2002 werd ook telkens 1 broedgeval vastgesteld.

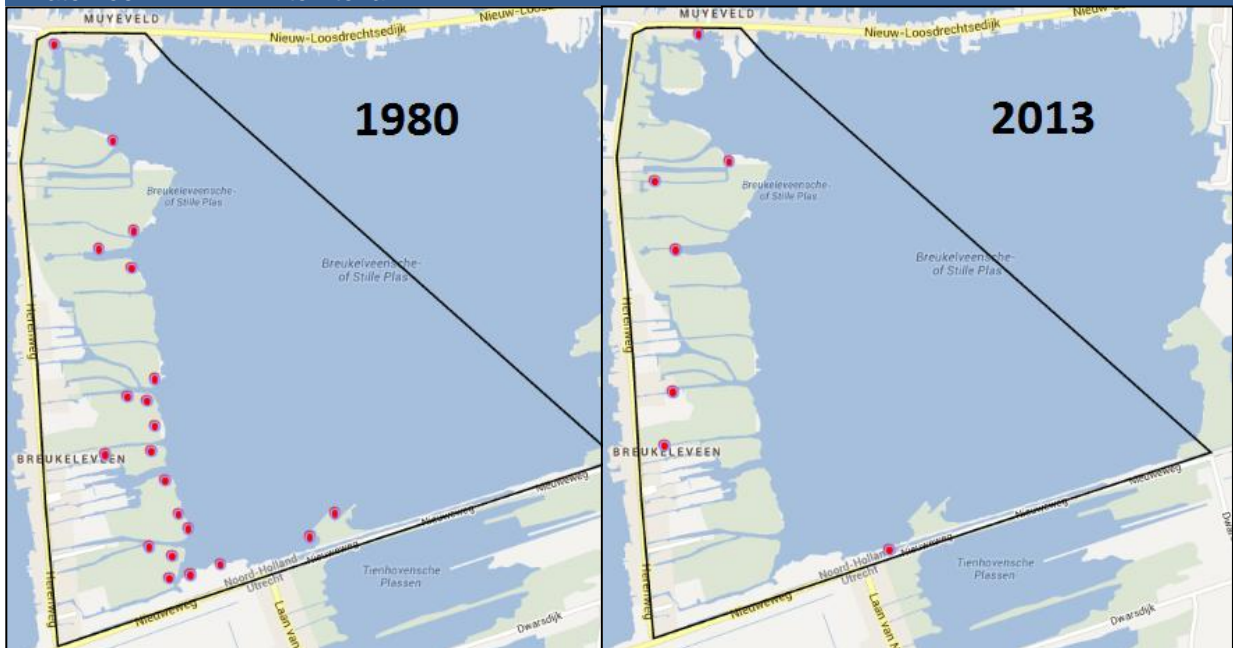
Waterral 2 territoria



Op basis van roepende vogels zijn twee territoria vastgesteld in de oeverzone met veel Grote en Kleine Lisdodde. Eénmaal begon een ral te roepen door het geluid van onze boot die op ijslaag stuitte en een tweede keer reageerden twee rallen op het baltsgeluid dat via de smartphone werd afgespeeld.

Twee territoria lijkt niet veel in een moerasgebied, maar toch is dit niet slecht in vergelijking met het totaal van drie rallen dat in Ankeveen, Kortenhoef en Het Hol zijn vastgesteld. In alle gebieden is sprake van een afname.

Waterhoen 7 territoria



Zeven territoria van het Waterhoen zijn vastgesteld. In eerdere inventarisaties in de Ankeveense en Kortenhoefse Plassen (2010 en 2011) en Het Hol (2012) vonden we in totaal slechts 1 territorium, zodat het aantal van 7 dus hoog te noemen is.

Hoewel de vergelijking met de andere Vechtplassen dus positief uitvalt voor de Breukeleveense Plas, is in de tijd gezien ook hier een sterke afname opgetreden. Van Beusekom telde in 1980 nog 21 territoria. De stippenkaart hierboven laat zien dat Van Beusekom het merendeel van de territoria in de oeverzone van de plas vaststelde, waar de vogels in 2013 volledig ontbraken.¹ We zien het fenomeen dat het Waterhoen uit het moerasgebied verdwijnt, maar in de nabijheid van de menselijke bebouwing redelijk stand houdt. De meest waarschijnlijke verklaring is dat het Waterhoen kwetsbaar is voor de Havik, welke predator die in de tijd van Van Beusekom nog niet voorkwam in de Breukeleveense Plas. Het Waterhoen kon daardoor in die periode zijn verspreidingsgebied verder uitbreiden.

De predatiedruk in de natuurgebieden is vermoedelijk veel hoger dan in de nabijheid van menselijke

¹ Van Beusekom heeft de erven niet geteld. Het aantal territoria in 1980 in deze zone is dus niet bekend.

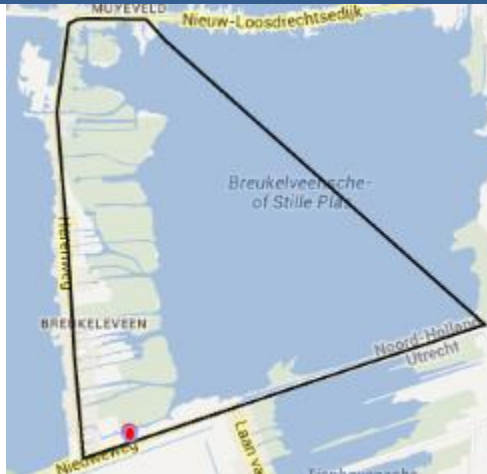
bebouwing als gevolg van de schuwheid van de Havik. Het Waterhoen profiteert als het ware van een menselijk schild.

Meerkoet 12 territoria



De Meerkoet komt verspreid langs de oevers voor. Het aantal ligt lager dan dat van Ankeveen (32 territoria in 2010) en Kortenhoef (56 territoria in 2011), maar is wel weer hoger dan Het Hol waar slechts 4 Meerkoeten zaten. Er lijkt zelfs sprake van een toename want in 1980 vermeldde Van Beusekom slechts 2 territoria.

Holenduif 1 territorium



Een Holenduif heeft gebroed in een holte van een hoge wilg in een tuin in het zuiden van het gebied. De vogel is hier vier maal waargenomen.

Houtduif 9 territoria



De Houtduif is in bescheiden aantal in het gebied aanwezig met 9 territoria. De Houtduif zit vooral in de marge van het moerasgebied waar hij bij de menselijke bebouwing een zekere bescherming tegen de predatiedruk van de Havik vindt, zoals dit ook bij het Waterhoen is geconstateerd.

Turkse Tortel 1 territorium



We hebben één territorium vastgesteld langs de Herenweg.

Koekoek 3 territoria



De Koekoek laat zich vanaf mei overal in het gebied zien en vooral horen. We stelden drie territoria vast, evenveel als in de inventarisaties van 1980 en 2002. In juli vond Michiel van Balen bij zijn huis aan de Herenweg een volgroeide dode jonge Koekoek die tegen een ruit was gevlogen.

Bosuil 1 territorium



Tot vorig jaar broedde er jaarlijks een Bosuil in een holle wilg in een tuin in het zuiden van het gebied. En met succes, getuige de verhalen van bewoners over bedelende uilskuikens in hun tuin. De boom is in 2012 helaas omgewaaid waarna in de buurt een uilenkast is opgehangen. Ook in 2013 was hier een roepende Bosuil aanwezig. Sporen rond de opening van de kast wezen er op dat de kast ook daadwerkelijk door de uilen in gebruik was genomen, maar er zijn geen jongen gezien of gehoord (mededeling H. Karsemeijer).

Grote Bonte Specht 4 territoria



Met het ouder worden van de bomen neemt ook het aantal Grote Bonte Spechten toe. In 2002 werden 2 territoria vastgesteld en in 2013 telden we er 4.

Boerenzwaluw 10-tallen

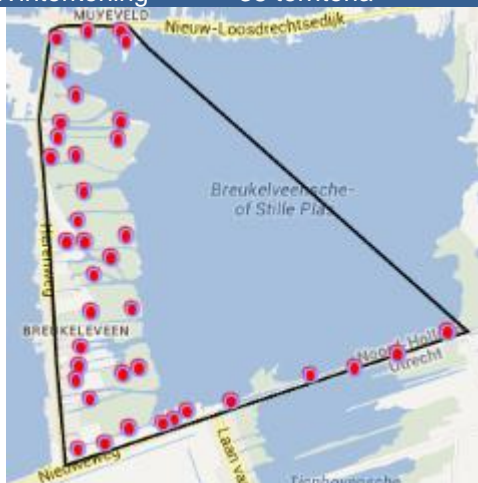
De Boerenzwaluw broedt bij huizen in schuurtjes en botenloodsen. Afgaande op de rondvliegende vogels bedroeg het aantal broedparen enkele 10-tallen.

Witte Kwikstaart 2 territoria



De kwikstaart is met enkele territoria aanwezig. De soort broedt in en bij optrekjes, beschoeiingen en steigers.

Winterkoning 38 territoria



Het leek er op dat de Winterkoning zwaar had geleden onder de afgelopen winters. De eerste telling hoorden we slechts 6 zingende vogels, maar bij de volgende tellingen liepen de aantallen steeds verder op van 14, 15, 28 naar 32 op 1 juni. Al met al zijn er 38 territoria vastgesteld. De soort is zowel in de moeraszone als in de tuinen aanwezig, als er maar bomen of struiken aanwezig zijn, bij voorkeur met een rijke ondergroei.

Heggenmus 12 territoria



Er zijn 12 territoria van de Heggenmus vastgesteld. Hiervan liggen enkele territoria in het moerasgebied maar de meeste Heggenmussen zitten in tuinen met dichte struiken.

Roodborst 14 territoria



De Roodborst is een vrij talrijke broedvogel op de erven en in het moerasgebied. De soort neemt als gevolg van de verbossing van het gebied toe: in 1980 werden 2-4 territoria geteld.

Nachtegaal 1 territorium



Op 4 en 19 mei was een zingende Nachtegaal aanwezig in het zuidelijk deel van het gebied. Eerder werd in 1993 ook een territorium vastgesteld.

Blauwborst 4 territoria



Vier territoria zijn vastgesteld in de zone waar riet en opgaande wilgen en elzen elkaar afwisselen. De eerste broedgevallen werden vastgesteld in 2002 toen 3 territoria werden geteld.

Merel 25 territoria



De Merel is een kosmopoliet en komt overal in het gebied voor. De hoogste dichtheden worden bereikt in de tuinen langs de Herenweg.

Zanglijster 9 territoria



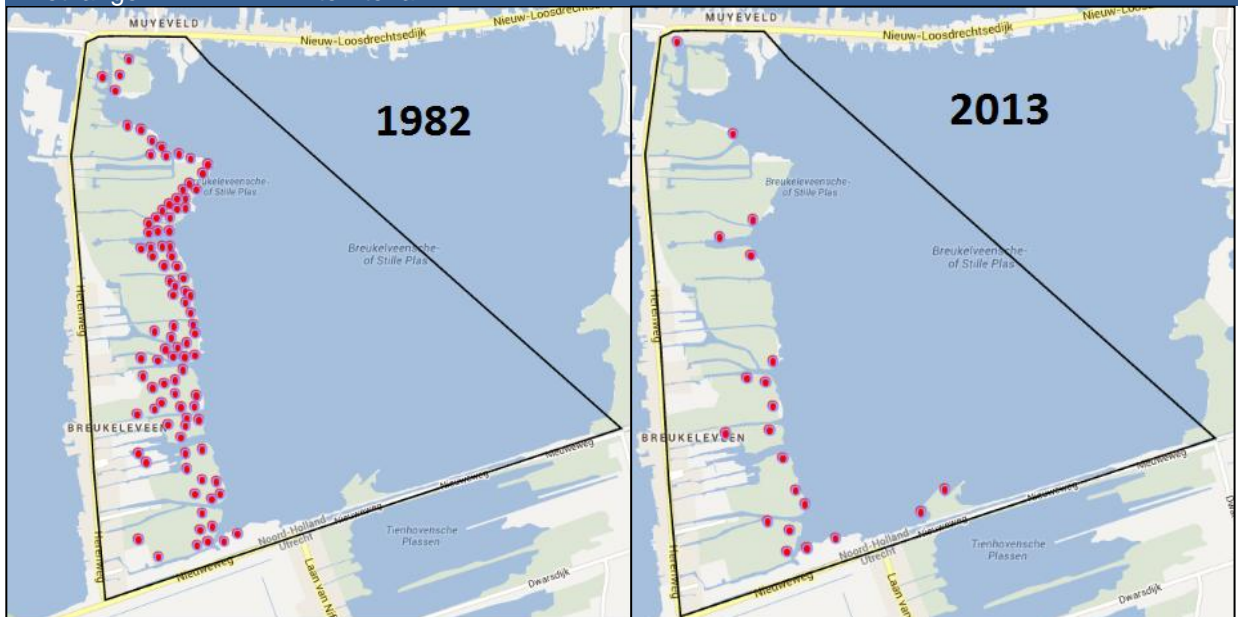
Vooral in april laten de Zanglijster zich volop horen, meestal vanuit een hoge boom in een achtertuin van een villa. Ze zitten vrij regelmatig verspreid langs de Herenweg op een afstand van 100-200 meter tot hun buurman.

Snor 4 territoria



De Snor is een soort van de natte verlandingszones. Er zijn 4 territoria vastgesteld. Vergelijking met de vorige inventarisaties laat een sterke afname zien: in 1980, 1982 en 2002 zijn respectievelijk 19, 24 en 15 territoria geteld. Deze afname wordt veroorzaakt door de voortschrijdende vegetatiesuccessie in de moeraszone waar bomen steeds meer de overhand krijgen. De Snor gebruikt graag een boompje van enkele meters als zangpost maar als de bomen te hoog worden, dan verdwijnt de Snor.

Rietzanger 21 territoria



De Rietzanger komt vrij talrijk voor met 21 territoria. In vergelijking met oudere inventarisaties zien we echter een forse afname. In 1980, 1982 en 2002 zijn respectievelijk 40, 95 en 79 territoria geteld. Op de stippenkaart van de inventarisatie van Ruud van Beusekom van 1982 zien we dat de Rietzanger toen overal in grote aantallen aanwezig was in een zeer brede zone van meer dan honderd meter. In 2013 is deze zone versmald tot ca. 50 meter en in verschillende kavels is de Rietzanger zelfs geheel verdwenen. Vooral in het noordelijk deel is de afname extreem: in de periode is het aantal hier gezakt van 58 naar 6 territoria. Net als bij de Snor is de afname het gevolg van de vegetatiesuccessie. Op de luchtfoto van figuur 1 is te zien dat de noordelijke helft van het gebied nagenoeg geheel uit bos bestaat. In 2002 bestond dit gebied nog vooral uit een lage moerasvegetatie met Riet en jonge boompjes.

Kleine Karekiet 38 territoria



De stippenkaart laat zien dat de karekiet overal in de oeverzones voorkomt waarbij opvalt dat de hoogste dichtheden niet aan de oever van de hoofdplas worden bereikt, maar langs de in de luwte liggende oevers van de watergangen. In vergelijking met 1980, toen 27-75 territoria werden vastgesteld, gaat de soort achteruit. De achteruitgang is echter minder sterk dan die van Snor en Rietzanger. Door de voortschrijdende verbossing verslechtert de biotoop voor deze rietvogels, maar aan de waterzijde blijft voor de karekiet vaak nog een rietzoom over die breed genoeg is om in te nestelen. Plaatselijk is echter ook deze zone verdwenen. Niet alleen de verbossing maar ook foeragerende Grauwe Ganzen hebben gezorgd voor een afname en verdunning van het riet. Mede in verband hiermee is de Grote Karekiet uit het gebied verdwenen. In 1982 en 1993 werden hiervan nog 4

respectievelijk 2 territoria van vastgesteld.

Het is kenmerkend voor de situatie in de Breukeleveense Plas dat de Kleine Karekiet talrijker is dan de Rietzanger. In Ankeveen, Kortenhoef en Het Hol, waar het oppervlak riet en ruigte relatief veel groter is, telden we 315 Rietzangers tegenover "slechts" 232 Kleine Karekieten.

Spotvogel 2 territoria



De Spotvogel is in Het Gooi en omstreken een zeer schaarse soort geworden. Wij konden in ons telgebied 2 territoria vaststellen plus nog een territorium vlak er buiten aan de oostelijke oever.

Grasmus 1 territorium



De Grasmus is niet een typische moerasvogel en is alleen aangetroffen in een door struiken omzoomde tuin. Ook uit de oudere inventarisaties blijkt de Grasmus een schaarse, incidentele broedvogel te zijn. In 2002 werden 2 territoria aangetoond.

Tuinfluitier 28 territoria



De Tuinfluitier vindt in het Vechtplassengebied zijn optimale biotoop. De soort komt overal voor in de struikachtige vegetatie met jonge bosopslag. De soort heeft een voorkeur voor kruipwilg, die vooral in de bosranden maar ook meer verspreid in de moerasvegetatie volop aanwezig is.

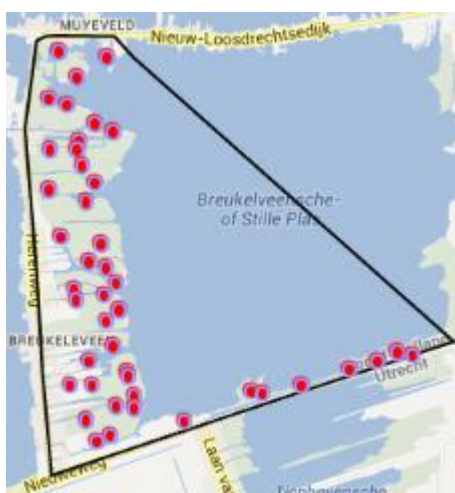
In eerste fase van de vegetatiesuccessie waarin lage bomen de overhand hebben is de Tuinfluitier talrijker dan de Zwartkop maar met het ouder worden van de bossen neemt de Zwartkop verder in aantal toe, terwijl de Tuinfluitier dan iets in aantal afneemt. Uiteindelijk zijn de dichtheden van deze nauw verwante soorten ongeveer gelijk.

Zwartkop 25 territoria



De Zwartkop komt overal voor in de bosgebieden, zowel in de moerasgebieden als in de tuinen. De soort is de afgelopen decennia met het ouder worden van de bossen sterk in aantal toegenomen. In 1980 werden nog slechts 3 territoria geteld. Zie ook de beschrijving bij de Tuinfluitier.

Tjiftjaf 44 territoria



De Tjiftjaf is de meest talrijke zangvogel in het gebied.

We zien dat de verspreiding van de Tjiftjaf sterk overlapt met die van de Zwartkop. De Tjiftjaf is echter in de moeraszone talrijker. Enkele boompjes zijn voor een Tjiftjaf al voldoende om zich te vestigen.

Fitis 38 territoria



De verspreiding van de Fitis lijkt op die van de Tjiftjaf: overal waar laag opgaande bomen, met name wilgen, groeien daar is de Fitis aanwezig. Wat opvalt is dat de soort meer dan de Tjiftjaf gebonden is aan het moerasgebied. Op de erven langs de Herenweg komt de Fitis nauwelijks voor.

Grauwe Vliegenvanger 1 territorium



In een tuin aan de Herenweg is een alarmerende Grauwe Vliegenvanger waargenomen. Oudere inventarisaties maken geen melding van deze soort.

Stार्टmees 3 territoria



Ook al bereikt de Startmees zelden hoge dichtheden, de soort is altijd present in grootschalige inventarisaties. Wij stelden drie territoria vast.

Matkop 2 territoria



De Matkop is met 2 territoria in het gebied aanwezig. Deze soort is in het Vechtplassengebied sterk afgenomen. De Ankeveense en Kortenhoefse Plassen en Het Hol herbergen slechts enkele broedparen terwijl er vroeger nog 10-tallen voorkwamen. De oorzaak van deze afname is onbekend. De andere mezensoorten Pimpelmees en Koolmees doen het juist heel goed. Concurrentie kan hier een rol spelen maar dit causaal verband blijft speculatief.

Pimpelmees 12 territoria



De Pimpelmees is een heel gewone soort in de elzen-/berkenbossen. Dit is niet altijd zo geweest. De laatste kwantitatieve gegevens stammen uit 1980 toen slechts 1 broedpaar werd gemeld in het moerasgebied.

Koolmees 16 territoria



Net als de Pimpelmees is de Koolmees de afgelopen decennia sterk toegenomen: van 3 broedparen in 1980 naar 16 in 2013.

Het is opvallend dat de Pimpelmees niet volledig wordt weggeconcentreerd door de grotere en sterkere Koolmees. In werkelijkheid zien we dat Kool- en Pimpelmees gelijkelijk profiteren van het ouder worden van de bossen in het Vechtplassengebied, waarbij de Koolmees altijd wel getalsmatig in de meerderheid is.

Boomkruiper 8 territoria



De Boomkruiper is een onopvallende vogel maar wie het karakteristieke geluid van deze soort kent, treft hem overal aan in bossen en boomgroepen. Met het ouder worden van de bossen neemt de soort geleidelijk toe: in 2002 werden 3 territoria vastgesteld.

Gaai 2 territoria



De Gaai is met twee territoria een schaarse broedvogel.

Ekster 2 territoria



De Ekster is met twee territoria een schaarse broedvogel.

Zwarte Kraai 4 territoria



De Zwarte Kraai is met vier territoria aanwezig. De soort komt veel minder voor dan vroeger in het moerasgebied als gevolg van de aanwezigheid van de Havik. De vogels werden vooral gezien en gehoord in de buurt van de villa's langs de Herenweg. Er heeft ook een paar genesteld in de Purperreigerkolonie.

Spreeuw 6 territoria



De Spreeuw is in kleine aantallen in de tuinen aan de Herenweg aangetroffen, waar hij broedt in boomholtes en onder de dakpannen.

Huismus 10-tallen

De Huismus broedt bij enkele huizen aan de Herenweg. Er is geen volledige telling uitgevoerd. Het aantal territoria zal enkele 10-tallen bedragen.

Vink 26 territoria



De Vink heeft een voorkeur voor oudere loofbomen en profiteert van de voortgaande successie in het moerasgebied en van de loofbomen in de tuinen aan de Herenweg. De soort is sterk toegenomen. In 1980 werd de soort nog niet als broedvogel gemeld waarbij aangetekend dat toen de tuinen niet meegeteld werden. Ook landelijk laat de Vink een sterke stijging zien volgens de Sovon index.

Groenling 7 territoria



De Groenling komt als broedvogel in enkele tuinen langs de Herenweg voor. In het moerasgebied laat deze soort zich niet zien.

Putter 2 territoria



Net als de Vink heeft de Putter een voorkeur voor de oudere loofbomen in de tuinen langs de Herenweg. Hier zijn 2 territoria vastgesteld.

Goudvink 4 territoria



In tegenstelling tot de Putter en Vink is de Goudvink niet gebonden aan de tuinen. De soort is een kenmerkende soort voor de moerasbossen, hoewel de dichtheden nooit hoog zijn. We hebben 4 territoria vastgesteld.

Rietgors 8 territoria



De biotoop van de Rietgors komt sterk overeen met die van Rietzanger: een open structuurrijke moerassige vegetatie bij voorkeur aan water. De dichtheden van de Rietgors zijn veel lager dan die van de Rietzanger. Net als in Ankeveen en Kortenhoef is de verhouding ongeveer 1 op 4. Vergelijking met de oudere inventarisaties laat zien dat de Rietgors in aantal meer dan gehalveerd is. Ook hier is dit een gevolg van de uitbreiding van het bosareaal ten koste van open moerasvegetatie.

5.4. Potentiële broedvogels

Bij elke telling waren er enkele Blauwe Reigers aanwezig, overvliegend of vissend langs het water. Als broedvogel is de Blauwe Reiger echter door ons niet vastgesteld en ook uit het verleden zijn geen broedgevallen bekend. Toch beweerde een bewoner in het noordelijk deel bij de recreatiecaravans dat er een Blauwe Reiger in een laag nest in het bosgebied aldaar broedde. Hoewel deze informant volgens eigen zeggen geen vogelkennis bezat maakte hij wel de indruk het verschil tussen Purper- en Blauwe Reiger te kennen. Het blijft een onzekere en onbevestigde waarneming.

Een mogelijk toekomstige broedvogel is de Grote Zilverreiger. Op 1 juni zat een Grote Zilverreiger in een Els midden in de kolonie Purperreigers. Op 7 juni zagen we 's avonds 5 Grote Zilverreigers boven de kolonie cirkelen. Ze streken echter niet neer maar lieten zich afzakken naar het oosten. De laatste jaren verblijven Grote Zilverreigers 's winters in Het Gooi en Omstreken, tot zelfs meer dan 100 exemplaren. Het is echter nieuw dat ook tijdens de broedtijd vogels in het gebied rondzwerven. Het zal niet lang meer duren voordat de Grote Zilverreiger zich als broedvogel in het Vechtplassengebied zal vestigen.

Jaarlijks broedt er een Havik in één van de bospercelen rond de plas. In 2013 heeft de Havik genesteld in een bosje aan de oostelijke rand van de plas.

6. Conclusies

In 2013 zijn totaal 55 soorten vastgesteld met als meest talrijke de Grauwe Gans (84 paar) en Purperreiger (52 nesten), gevolgd door Tjiftjaf (44), Kleine Karekiet (38), Fitis (38) en Winterkoning (38).

Rietzangvogels

Rietzangvogels zijn nog in behoorlijk aantal aanwezig met Kleine Karekiet (38 territoria), Rietzanger (21 territoria), Rietgors (8 territoria), Blauwborst (4 territoria) en Snor (4 territoria). Met uitzondering van de Blauwborst zijn deze soorten sinds 1980 met 50-75% achteruitgegaan. Oorzaak is de verdergaande vegetatiesuccessie waardoor de open moerasvegetatie steeds meer wordt vervangen door elzen, berken en wilgen. In de Vechtplassen weet Natuurmonumenten door een actief beheer de afname van deze open laagveenvegetaties te beperken en zien we dat dankzij dit actieve beheer de rietzangvogels goed stand houden. In de Breukeleveense Plassen vindt een dergelijk beheer niet of nauwelijks plaats.

Eenden

Zoals te verwachten is de Wilde Eend de meest talrijke eendensoort. Nieuwkomer is de Krakeend die met 5 paar aanwezig is. Deze vestiging past in de landelijke trend; de soort is in Nederland de afgelopen decennia explosief toegenomen. Ook Bergeend en Kuifeend konden als nieuwe broedvogel worden bijgeschreven.

Andere eendensoorten die in vorige inventarisaties nog wel incidenteel werden vastgesteld kwamen in 2013 niet meer als broedvogel voor: Wintertaling, Slobeend en Tafeleend.

Ganzen

Net als elders in waterrijke gebieden in het land is de Grauwe Gans in de Breukeleveense Plas de laatste decennia sterk toegenomen. Als gevolg van predatie door de Vos en door het rapen van eieren door Natuurmonumenten is er na 2000 echter geen groei meer en lijkt er eerder sprake van afname. Landelijk wordt het grote aantal overzomerende ganzen steeds meer als een probleem gezien, hetgeen heeft geleid tot een ganzenakkoord van zeven betrokken organisaties en de provincies. Dit akkoord houdt onder andere in dat binnen 5 jaar de populatie overzomerende ganzen teruggebracht moet worden tot het niveau van 2005. In de praktijk betekent dit dat bijna alle vormen van jacht op de Grauwe Gans zijn toegestaan. Vanuit biologisch perspectief is het te betreuren dat de Grauwe Gans op deze manier door zijn eigen succes vogelvrij is verklaard.

Behalve de Grauwe Gans komen er ook enkele Nijlganzen voor. In de aangrenzende Tienhovense Plassen broeden ook meerdere Brandganzen, maar in de Breukeleveense Plas ontbreekt de soort als broedvogel.

Roofvogels

Havik en Buizerd hebben zich in de tachtiger jaren in het Vechtplassengebied gevestigd (De Wijs 1993) en zijn daarna snel toegenomen. Nu behoren ze tot de vaste broedvogels. De resultaten van de oudere inventarisaties laten zien dat er vanaf de negentiger jaren ook jaarlijks een paar Havik en Buizerd in de Breukeleveense Plas broedt. Een paar Havik vangt jaarlijks meer dan 1000 vogels binnen hun territorium en het kan dan ook niet anders dat de komst van de Havik invloed heeft gehad op de samenstelling van de broedvogelpopulatie in het gebied. Dit effect is goed te zien bij de Houtduif die in het moerasgebied nauwelijks meer voorkomt, maar zich heeft teruggetrokken in de nabijheid van de villa's, gebruik makend van het feit dat de Havik nog steeds een redelijk schuwe vogel is. Ook Zwarte Kraai en Waterhoen lijken gebruik te maken van dit menselijk schild.

Ook het gedrag van een andere roofvogel, die tot de vaste broedvogels in het gebied behoort, is de Sperwer. Het gedrag van deze soort is veel meer verborgen geworden sinds de Havik zijn intrede heeft gedaan en de Sperwer onderdeel uitmaakt van het dieet van de Havik. Door dit low profile gedrag is het overigens voor de inventarisator lastig geworden om de Sperwer met zekerheid als broedvogel aan te tonen.

De Boomvalk wordt ook jaarlijks gezien. In 2013 heeft deze valk niet in ons telgebied gebroed maar wel in de buurt van de eendenkooi aan het Tienhovens Kanaal.

Vroeger, in ieder geval tot 2002, kwam ook de Bruine Kiekendief als broedvogel voor met 1 of zelfs 2 paren. Ook in 2013 hebben we enkele malen een jagend exemplaar gezien, maar er waren geen aanwijzingen dat er in het moeras gebroed is. Broedgelegenheid is er voldoende, maar door de sterke afname van de weidevogels in de omringende polders is het voedselaanbod voor deze vogeljager gedecimeerd.

Rallen en reigers

De grote kolonie Purperreigers geeft de Breukeleveense Plas een unieke positie in vergelijking met de Ankeveense en Kortenhoefse Plassen en Het Hol, waar de soort al jaren niet meer broedend voorkomt. Al sinds 1991 broeden de Purperreigers in de Breukeleveense Plas. De kern van de kolonie lag in eerste instantie in de lage, natte moerasvegetatie, maar toen een Vos hier de jongen heeft gedood is de kolonie verhuisd naar het elzen-/berkenbos. Vanuit deze kolonie voeren de reigers voedselvluchten uit naar de omringende polders. Omdat het moerasareaal in Nederland sterk is ingekrompen en de Purperreiger na terugkeer vanuit de overwinteringsgebieden in Afrika weinig tijd heeft om alternatieve nestgelegenheden te zoeken, is er alle reden om de huidige locatie te beschermen, zodat de reigers hier ook de komende jaren een veilige plek kunnen vinden. Als men wil dat de huidige kolonie behouden blijft dan is een eerste voorwaarde dat de rust in de kolonie gehandhaafd blijft. Hoewel soortbescherming tegenwoordig politiek nogal ter discussie staat, is het vanzelfsprekend dat deze zeldzame en kwetsbare Afrika-ganger extra bescherming krijgt. Het belang van de Breukeleveense Plas als moerasgebied wordt verder onderstreept door twee broedgevallen van de Waterral en de aanwezigheid van de Roerdomp.

Bosvogels

De moerasbossen met Elzen, Berken en Wilgen herbergen een karakteristieke gemeenschap van broedvogels. Eind maart keert de Tjiftjaf terug en een week later laten ook Fitis en Zwartkop hun zang horen. Weer een week arriveert de Tuinfluiter uit Afrika, waarmee de grote vier van de moerasbossen compleet is.

Naast deze trekvogels zijn ook enkele standvogels talrijk: Winterkoning, Roodborst, Pimpelmees, Koolmees en Vink. Ook de bescheiden Boomkruiper ontbreekt nooit in de oudere moerasbossen. De Goudvink is zeer schaars, maar er gaat geen telling voorbij of de verdragende "pjuuh" roep van deze vogel is te horen. Nog zeldzamer is de Matkop. Deze soort was altijd een karakteristieke moerasvogel maar het is tegenwoordig een bijzonderheid. Om deze soort te horen kan men het beste al in maart een bezoek brengen.

Tuinvogels

Een groot aantal soorten vinden we in en om de huizen van de Herenweg. Vooral de wat oudere bomen zijn aantrekkelijk voor verschillende soorten. Deze typische cultuurvogels zijn Boerenwaluw, Grauwe Vliegenvanger, Turkse Tortel, Spreeuw en Groenling.

Daarnaast is er een flink aantal soorten die zowel in het moerasgebied als in de tuinen voorkomen, maar waarvan het zwaartepunt toch duidelijk in de nabijheid van de villa's ligt. Het gaat om Waterhoen, Houtduif, Witte Kwikstaart, Winterkoning, Heggenmus, Merel, Zanglijster, Spotvogel, Grasmus, Pimpelmees, Koolmees, Ekster, Zwarte Kraai, Vink en Putter.

7. Beheer

Ongeveer 1/3 van het natuurgebied van de westelijke Breukeleveense Plassen is in bezit van Natuurmonumenten. In tegenstelling tot de andere oostelijke Vechtplassen voert Natuurmonumenten hier nauwelijks een actief beheer om de verbossing van de voormalige trekgraten tegen te gaan. Als gevolg hiervan neemt het oppervlak van de open rietvegetaties in snel tempo af en daardoor ook de rietvogels die in deze biotoop leven. Aan de andere kant van de medaille staat de toename van het elzen- en berkenbroekbos. De bosvogelgemeenschap vaart hier wel bij. Hoogtepunt vormt de grote kolonie Purperreigers, waarmee weer aangetoond is dat de ontwikkelingen van de natuur zich niet laten sturen en biotopen die wellicht minder hoog aangeschreven staan plotseling van grote waarde kunnen zijn.

Natuurmonumenten heeft ervaring met een scala aan beheermaatregelen die gericht zijn op het stimuleren van de ontwikkeling van een moerasvegetatie in een vroeg successiestadium: uitdunnen van bomen, uitgraven van verlandde bossen, beïnvloeden waterpeil etcetera. Het voert te ver om hier een afweging te maken of en hoe Natuurmonumenten deze middelen in kan zetten in Breukeleveen. Dit zal in een breder beheersplan beoordeeld moeten worden.



Figuur 4 Roerdomp in tuin aan de Herenweg. (Michiel van Balen 2 april 2013)

moerasvogels zoals de Roerdomp beschutting en komen dan op de erven terecht. Bij een geschikt "beheer" is een foeragerende Roerdomp geen zeldzaamheid meer, zoals op bijgaande foto te zien is. Integreer het moerasgebied zo veel mogelijk in de tuinarchitectuur. Een zwembad in de tuin gaat snel vervelen, maar een levend moeras op het erf blijft altijd boeien.

Naast eventuele activiteiten van Natuurmonumenten is een belangrijke rol weggelegd voor de bewoners van de Herenweg. De erven vormen bijna de helft van het landoppervlak van de westoever en bepalen mede de biologische waarde van het gebied. Idealiter vormen de tuinen een geïntegreerd onderdeel van het natuurgebied. Er zijn talloze manieren waarop de bewoners hier een bijdrage aan kunnen leveren: zorg voor paaiplekken voor vissen op ondiepe plekken, maak de watergangen niet vaker schoon dan noodzakelijk (het Waterschap biedt hiervoor voldoende mogelijkheden), zorg voor geleidelijke overgangen van moeras naar bos en van land naar water, houd geen katten en leg geen onnodige verlichting aan. Onderschat het effect van deze maatregelen niet. Bij harde oostenwind bijvoorbeeld zoeken de

8. Geraadpleegde bronnen

- Van Beusekom R. 1980. Broedvogelonderzoek in enkele terreinen te Loosdrecht en Breukelen. Rapport Natuurmonumenten.
Een aantal terreinen is in 1980 geïnventariseerd waaronder het westelijk deel van de Breukeleveense Plas. Bebouwde kom en eiland zijn niet geteld. De telling was oriënterend van aard. Er zijn geen maart- en april-bezoeken gebracht en slechts één mei-bezoek.
- Van Beusekom R. 1982. Stippenkaarten van Rietzanger, Sprinkhaanzanger, Snor, Bosrietzanger en Grote Karekiet. Intern rapport Natuurmonumenten.
Zelfde telgebied als 1980 met als aanvulling het noordelijke eiland. Telling volgens BMP met wekelijkse bezoeken. Resultaten van de andere dan de genoemde soorten is niet bekend.
- Brinkman C. & D. Prop 2010. Broedvogels van Ankeveen 2010. Rapport 191 van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.
- van Dijk A. & A. Boele 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Prop D., J. Mooij & P. Spoorenberg 2010. SOVON broedvogelkartering via internet. Het Vogeljaar 2010-2.
- Prop D. 2011. Broedvogels Kortenhoefse Plassen. Rapport 200 van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken.
- Prop D. 2012. Broedvogels van Het Hol. Rapport 211 van de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken
- Van der Winden J. 2002. Broedvogels van de Breukeleveense Plas en Polder Achteraf e.o. Bureau Waardenburg rapportnummer 02-150.
Telling van de westelijk en zuidoostelijke oever van de Breukeleveense Plas. Er is geteld volgens de BMP bijzondere soorten. Dit betekent een goede vergelijkbaarheid voor wat betreft de bijzondere soorten met die van 2013 maar de gewone soorten zoals Kleine Karekiet en Meerkoet zijn niet geteld.
- De Wijs W. 1993. Broedvogels in de Vechtplassen in 1993. Intern rapport Natuurmonumenten.
Een uitgebreid rapport met een bespreking per soort en per gebied op basis van een in 1993 uitgevoerde inventarisatie. Het Hol wordt ook besproken op basis van de inventarisatie in 1992 door Bosman et al (1992).
- Scharringa K., W. Ruitenbeek, & P. Zomerdijk 2010. Atlas van de Noord-Hollandse broedvogels 2005-2009.
- SOVON, Indexen broedvogels t/m 1990-2012; Netwerk Ecologische Monitoring, SOVON Vogelonderzoek Nederland & CBS, www.sovon.nl.

Bijlage 1 Inventarisaties van de Breukeleveense Plas vanaf 1980.

Tabel 3 Overzicht van inventarisaties van de Breukeleveense Plas in 1980, 1982, 1993, 2002 en 2013.
Bronnen : Van Beusekom 1980, en 1982, De Wijs 1993, Van der Winden 2002 en het voorliggend rapport.

0 = soort is geteld en er zijn geen territoria vastgesteld
+ = soort is aanwezig met één of meer broedparen
leeg = soort is niet geteld

Soort	1980	1982	1993	2002	2013
Fuut	12-15		6	11	11
Roerdomp	0		0	0	1
Purperreiger	0		11-12	42-43	52
Knobbelzwaan	1		1		2
Grauwe Gans	0		7	157	84
Nijlgans	0		0	1	4
Bergeend	0		0	0	1
Krakeend	0		0	0	5
Wintertaling	0		1	0	0
Wilde Eend	1				20
Slobeend	1			0	0
Tafeleend	1-2		2-4	1	0
Kuifeend	0		0	0	1
Bruine Kiekendief	0		1	2	0
Havik	0		0	1	0
Sperwer	0		0	0	1
Buizerd	0		0-1	1	1
Fazant	0-1		0	0	0
Waterral	0-4		0	2	2
Waterhoen	13-21				7
Meerkoet	1-2				12
Kokmeeuw	150-200			0	0
Holenduif					1
Houtduif	2-6				9
Turkse Tortel					1
Zomertortel	2-4		0	0	0
Koekoek	3			3	3
Bosuil	0-1			1	1
Grote Bonte Specht	0			2	4
Boerenwaluw					+
Witte Kwikstaart					2
Winterkoning	7-17				38
Heggenmus	1-7				12
Roodborst	2-4				14
Nachtegaal	0		1		1
Blauwborst	0			3	4
Merel	3-6				25
Zanglijster	0-3				9
Sprinkhaanzanger	0-4	4			0
Snor	13-19	24	4	15	4
Rietzanger	27-40	95	38	79	21
Bosrietzanger	0-1	3			0
Kleine Karekiet	27-75				38
Grote Karekiet	1	4	2	0	0
Spotvogel	0			0	2
Grasmus	0			2	1
Tuinfluit	9-13				28
Zwartkop	3			10	25
Tjiftjaf	10-15				44
Fitis	11-21				38
Grauwe Vliegenvanger	0				1
Staatmees	0-2				3
Matkop	0-2				2
Pimpelmees	0-1				12

Broedvogels Breukeleveense Plas 2013

Soort	1980	1982	1993	2002	2013
Koolmees	0-3				16
Boomkruiper	0			3	8
Wielewaal	1				0
Gaai	0-1				2
Ekster	1-2				2
Zwarte Kraai	0-1				4
Spreeuw					6
Huismus					+
Vink					26
Groenling					7
Putter					2
Goudvink	0			2	4
Rietgors	17-25			15	8